

نه‌ژاد عه‌بدوڤلا عه‌زیز:

له‌چله‌کاندا سالیح به‌گی سالیح‌بقران موته‌سه‌ریفی هه‌ولیر بوو، بویه ژۆره‌ی شاعیره‌ گه‌وره‌کانی سلیمانی هینابوو هه‌ولیرو دایمه‌زراندبوون

تامان شاکر

هه‌ولیر

شاری به‌یه‌که‌وه ژبانه

ئه‌مرۆ کەس بە قەد کورد، باس لە کۆمەڵگەی مەدەنی و دیموکراسی و سەرهەری یاسا و شکاندنێ سەنۆردەکان ناکات، هەموومان دەلێن دۆنیا بوو بە دێیه‌کی گەورە کاتی ئێوه هاتوووە کە کلتۆردەکان تێکەڵی یەکتەر بن، بە‌لام کێشە‌ی ئێمه کورد له‌وه‌دایه‌ له‌ ۳ شاری کوردستان، ناتوانین تێکە‌ڵی یەکتەر بێن، هه‌ندیکان له‌ دەر‌وه‌ی سنووری شار‌ه‌وانی شار‌ه‌که‌ی خۆی، کەس به‌ کورد نازانێت و هه‌موو کوردستانیش تهنه‌ له‌ شار‌ه‌که‌ی خۆی ده‌بینێته‌وه، که باس له‌ گۆرانکاری و کۆمه‌ڵگه‌ی مەدەنی ده‌کریت، ئه‌وان خۆیان به‌ پێش‌ه‌نگی ئه‌و بیرو بۆ‌چوونانه‌ ده‌زانن. من پێم وایه‌ که‌سێک که‌ نه‌توانی له‌ جوار چۆ‌وه‌ی دێیه‌که‌ی خۆی دەر‌چیت، (بویه‌ ده‌لێم دێ‌ چونکه‌ ئێمه‌ شاری گه‌ورمان نیه‌ی تهنه‌ا گوندی گه‌ورمان هه‌یه‌) هه‌ستیکی مرۆف‌ دۆستانه‌ی نه‌بییت، خۆی و خه‌ڵکی تر به‌ مرۆف‌ نه‌زانیت یا به‌ند نه‌بییت به‌ نه‌ته‌وه‌یه‌ک به‌ ناوی کورده‌وه، به‌رگه‌ی کۆمه‌ڵگه‌یه‌کی مەدەنی و پێکه‌وه‌ ژبانه‌ی هه‌موو کلتۆره‌کان ناگریت. ئه‌مه‌ش گه‌وره‌ترین به‌ریه‌سته‌ بۆ بوونمان به‌ نه‌ته‌وه، مرۆفی کورد ئه‌وه‌نده‌ی ئینتەما‌ی بۆ شار‌ه‌که‌ی هه‌یه‌ بۆ نه‌ته‌وه‌که‌ی نیه‌ی. ئه‌مرۆ کۆمه‌ڵگه‌ی ئه‌مریکی و ئه‌وروپی بوون به‌ کۆمه‌ڵگه‌یه‌کی فره‌ نه‌ته‌وه‌یی و له‌سه‌ر بئه‌مای یاسا و ریزگرتن له‌ مافه‌کانی مرۆف، تۆوانیویانه‌ هه‌موو پێکه‌وه‌ بژین، بوون به‌نه‌ته‌وه‌ی به‌هیز و لاته‌که‌ی خۆیان خۆش ده‌وێت و کاری بۆ ده‌کەن به‌لام ئیستا من دۆنیا نیم و نازانم چهند کەس کوردستانی خۆش ده‌وێت، هه‌رحی من ده‌یبینم ده‌یه‌وێت بروت ئه‌ی ولات بۆکی به‌ جیه‌په‌لین؟ سه‌رده‌ی هه‌شتاکانه‌وه‌ له‌و کاته‌ی که‌ زانکۆی سوله‌یمانی گۆزیرایه‌وه‌ بۆ هه‌ولێر، شار‌ه‌زای هه‌ولێر بووم و خۆیندی زانکۆم له‌ هه‌ولێر ته‌واو کرد. ئێستاش زێکه‌ی سال و نیوێکه‌ له‌ هه‌ولێر ده‌ژیم، سه‌یرم له‌ پێکهاته‌ی ئه‌و شار‌ه‌ دیت که‌ ژۆریه‌ی دانیش‌توانه‌که‌ی خه‌ڵکی شار‌ه‌که‌ی ترو پارچه‌کانی تری کوردستان و ته‌نانه‌ت رێژه‌یه‌کی زۆری دهر‌به‌ش هه‌ر له‌ زووه‌وه‌ له‌م شار‌ه‌دا ژیاون، له‌ هه‌مانکاتیشدا پێکهاته‌یه‌کی ئاینی تیکه‌لاو له‌ مه‌سیحی و یه‌زیدی و مه‌ندانی تیدا ده‌وێت، که‌سه‌ش هه‌ست به‌ ناوێی ناکات. خۆزگه‌ هه‌مووشیان هه‌ولێر به‌ شار‌ی خۆیان بزانن، من دۆنیاشم له‌وه‌ هه‌رحی ماوه‌یه‌ک له‌م شار‌ه‌ بژیت به‌ زه‌حمه‌ت ده‌توانی جیه‌په‌لێت. هه‌ولێر تابه‌ت‌مه‌ندیه‌کی یه‌كجار جوانی هه‌یه، که‌ هه‌ستی ناوچه‌گه‌ری تیدا لاوازه‌ که‌سه‌ک ئه‌گه‌ر له‌م شار‌ه‌ش له‌ داکی نه‌بووبی، نابێتته‌ جێی تیرۆ توانجی خه‌ڵکی هه‌ولێر. کەس پهنج‌ه‌ی ناوێی بۆ درێژ ناکات. ئه‌گه‌ر سه‌یرێ داه‌وده‌زگانگی حکومه‌ت بکه‌ین ده‌بینین ژۆریه‌ی کاره‌نده‌کانی خه‌ڵکی دەر‌وه‌ی هه‌ولێر و که‌سه‌ش رق و کینه‌ به‌رامبه‌ریان پێشان نادات، هه‌ولێره‌کانیش ناڵین ئێوه‌ شوپێنی کاری ئێمه‌تان داگیرکردوه.

هه‌ستی ناوچه‌گه‌ریه‌تی که‌ هه‌م‌ایه‌که‌ بۆهه‌ستی خه‌یالیه‌تی و عه‌شیره‌تگه‌ری، گه‌ره‌ک چیه‌تی دوور له‌ بئه‌مای نه‌ته‌وه‌ و هه‌ستی نه‌ته‌وه‌یی، ئه‌و سالانه‌ی که‌ ئه‌ ئه‌وروپا بووم ئه‌م دیاره‌یه‌م به‌ زه‌قی ده‌بینی، له‌ نیوان کورده‌کانی ئه‌و، و‌ه‌زۆر جار گویم له‌ ده‌سته‌واژه‌ی کورپی گه‌ره‌ک و خه‌ڵکی شار‌ه‌که‌یه‌ ده‌بوو به‌و ماناییه‌ی ئه‌وه‌ی خه‌ڵکی شار‌ه‌که‌ نه‌بووایه‌ شایانی دۆستایه‌تی و هاو‌ریه‌تی نه‌بوو، ئه‌ی ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌ عه‌قلێکی دواکه‌وتوو نه‌بییت جیه‌یه‌که‌ له‌ راستیدا ده‌بوایه‌ هه‌ستی نه‌ته‌وه‌یی زāl بی‌ت به‌سه‌ر هه‌ستی ناوچه‌گه‌ری عه‌قلێکی دواکه‌وتوو نه‌بییت جیه‌یه‌که‌ له‌ راستیدا ده‌بوایه‌ هه‌ستی نه‌ته‌وه‌یی زāl بی‌ت به‌سه‌ر هه‌ستی ناوچه‌گه‌ری ئه‌وه‌ی گه‌یه‌شتۆته‌ راده‌ی بریندار کردن و سوکایه‌تی کردن به‌ شارێک. له‌ هه‌موو شوپێنیک‌ رۆحی نوکته‌و پێکه‌نین هه‌یه، به‌لام نه‌ک وه‌ک ئه‌وه‌ی لای ئێمه‌، که‌ هه‌موو سنووره‌کانی نوکته‌ی به‌زاندوووه‌ رێچه‌یه‌کی دۆم‌مانه‌ی گرتۆته‌ به‌ر، هیوادارم له‌مه‌و دوا‌خۆمان به‌ نه‌ته‌وه‌یه‌ک برانین و هه‌ولێریش بکه‌ینه‌ نووه‌نی شاری به‌یه‌که‌وه‌ ژبان.

به‌ رۆیشتن، مامۆستا زه‌کی بارۆخ که‌ له‌ناو قه‌تاره‌که‌ بوو، گوتی: نه‌ژاد زوو زوو وه‌ره، زه‌رفێکی دایه‌ ده‌ستم و گوتی: له‌ته‌نیش‌ت خۆته‌وه‌ بۆمی پێ‌ خۆڵ بکه، زه‌رفه‌که‌م بۆ پڕ له‌خۆڵ کردو له‌ناو قه‌تاره‌که‌ دامه‌ ده‌ستی، لێمی وه‌رگرت و ماچی ک‌ر‌و‌و گریا، به‌لام نه‌هه‌شت ئه‌مه‌ش گریانه‌که‌ی ببینین نه‌وه‌کو پیتی موته‌ئ‌س‌س‌یر‌ین. ئه‌وان خۆیان به‌کورد ده‌زانی، ده‌یان‌گوت: چۆن ئێوه ئ‌س‌لام‌ن و ک‌ور‌دن ئ‌مه‌ش ئاوا‌ جوله‌ک‌ه‌ی‌ن و ک‌ور‌دین، رۆحی کور‌دایه‌تیا‌ن زۆر به‌تین بوو، زۆریش مرۆفی چاکبوون. ئه‌وان تالیزه‌ بوون، ده‌وریکی بالایان هه‌بوو له‌مۆسیقا‌وه‌ هونه‌ری شانۆ و ته‌مس‌یل و لایه‌نه‌کانی دیکه‌ی رۆشنییری و هونه‌ری.

* رۆشنییره‌ سیاسییه‌کانی ئه‌وکاته‌ی هه‌ولێر ک‌ن بوون و کامه‌شیا‌ن له‌مه‌موریا‌ن زیاتر گۆڤو کۆڤونه‌وه‌ی چه‌ما‌وره‌ی سازده‌دا؟

– رۆشنییره‌ سیاسییه‌کانی ئه‌وکاته‌ی هه‌ولێر، ده‌توانم بلێم: به‌ پله‌ی یه‌که‌م "عه‌ونی یوسف" بوو، ده‌توانم به‌شێ‌م‌که‌ی بیری کور‌دایه‌تی وه‌کو فیکرا، یه‌که‌مجار عه‌ونی یوسف هه‌تایه‌ هه‌ولێر، هه‌ولێرییه‌کان ده‌بێ زۆر ریز له‌ناوه‌ بگرن، چونکه‌ ئه‌وی‌هاوه‌ خه‌مه‌تێکی زۆری شاری هه‌ولێر کردوه. رۆشنییره‌ سیاسییه‌کانی دیکه‌ی ئه‌وکاته‌ی هه‌ولێریش، مام‌ ج‌لال بوو، عومهر ده‌بابه‌، مه‌لا عه‌بدوڤلا که‌ ناسرا‌بو‌وه‌ به‌ مه‌لا ماتۆز، ئه‌وان بوون، هه‌مزه‌ عه‌بدوڤلا بوو له‌ پارته‌ی، هه‌روه‌ها له‌ شیعوبه‌یه‌کانیش مه‌لا شه‌ریف و شێخه‌ ش‌ل، ب‌رای عه‌ونی "جه‌لیل وشیا‌ر" بوو، به‌لام شیعوبه‌یه‌کان ئه‌وکات زۆر به‌ وشکی مامه‌له‌یان ده‌کرد. ئه‌واته‌ تازه‌ کۆماری کور‌دستان له‌ مه‌هاباد ش‌ک‌ستی هه‌تایوو، پارته‌یه‌کان به‌ پهنج‌ه‌ی ده‌سه‌ت ده‌ژمێردان به‌لام شیعوبه‌یه‌کان گه‌می زۆر بوون. له‌وانه‌ش که‌ به‌زۆری کۆڤو کۆڤونه‌وه‌ی سیاسی ساز ده‌دا، له‌ شیعوبه‌یه‌کان شێخه‌ش‌ل بوو به‌زۆری، ئه‌و ده‌وریکی سه‌ره‌کی هه‌بوو، ئه‌وکاته‌ی هه‌ولێر، هه‌روه‌ها عه‌ونی و هه‌مزه‌ عه‌بدوڤلا، ئینجا له‌سالی ۱۹۵۲ به‌داوه‌ مام‌ ج‌لال و عومهر ده‌بابه‌ هاته‌ن مه‌یدان، ئه‌وکاتانه‌ش له‌هه‌ولێر ئه‌گه‌ر بۆنه‌یه‌کی سیاسی هه‌بوایه‌ به‌دزییه‌وه‌ ده‌کرا، چونکه‌ ئه‌و وه‌ختانه‌ نه‌وه‌کو هه‌ریگا نه‌ده‌ن‌را به‌ کۆڤو کۆڤونه‌وه‌ی سیاسی و چه‌ما‌وره‌ی به‌لکو پۆلیس ده‌هات و به‌دارو زۆره‌ ملێ په‌رت‌ه‌یان به‌ خه‌لکه‌ ئاماده‌بووه‌ که‌ ده‌کرد.

روون‌ک‌رنه‌وه‌:

له‌ به‌شی یه‌که‌می دیمان‌ه‌که‌ی نه‌ژاد عه‌بدوڤلا عه‌زیز، له‌ ژۆریه‌ی ئه‌و شوپێنانه‌ی که‌ ناری جه‌ولمیر لال نه‌ه‌رق‌ مانجیو، به‌مه‌له‌ له‌بری ئه‌و ناری غان‌دی نووسرا‌بوو، بویه‌ لاری لیبورین ئه‌و په‌رژیا‌ن و خوێنه‌ران‌ی مانگان‌ه‌ی په‌س‌خانی‌ش ده‌که‌ین.

به‌رخ‌ان

نه‌ژاد عه‌بدوڤلا عه‌زیز- ۲۰۰۷

گوته‌ی: بابوکی تۆ ب‌رای من‌ه‌و ئێمه‌ پێکه‌وه‌ زۆر نۆست بووین. وتی: تۆ له‌کوێ ئیستا، منیش پێم‌گوت که‌ به‌سه‌یاحه‌ت هاتوویم بۆ نه‌ندن، وتی: نابێ بچی بۆ وتی‌ل و ده‌بێ بیته‌وه‌ مالی خۆمان. مامۆستا دانیا‌ل قه‌ساب له‌ نه‌ندن له‌ "ئۆلد‌هام" ش‌وقه‌یه‌کی زۆر جوان و ریک و پێکی هه‌بوو، هه‌رچه‌ندی هه‌ولمه‌داو گوتم: پارێ هوتی‌ل‌م داوه، گوته‌ی: به‌هیچ ش‌یه‌یه‌ک ئه‌مه‌ نابێ ونیه‌، پارێ هوتی‌ل‌ه‌که‌ت با بسوتی و له‌سه‌ر حیسابی من‌ه، کورپه‌که‌و که‌چه‌که‌ی و زاواکه‌ی بانگ‌کردن و پێنیا‌گیوت: ئه‌وه‌ برازای من‌ه‌و له‌نده‌نی هه‌موو پێنیا‌گێژین و نیشانی به‌دن، ئینجا ماوه‌ی هه‌فته‌یه‌ک له‌ماله‌که‌ی مام‌وه‌وه‌ هه‌موو له‌نده‌نیا‌ن پێکردم. به‌زۆری خۆم له‌به‌ر ده‌ستی قورتار کردو گوتم: حه‌ز ده‌که‌م بژۆم و شوپێنی دیکه‌ش ببینم. جوله‌که‌ی هه‌ولێر ش‌تێکی تریش هه‌بوو بۆ می‌ژوو ئه‌وه‌ت بۆ ده‌لێم: جگه‌ له‌ دلسۆزییه‌که‌یان، زۆر کورد په‌روه‌ریش بوون. ئه‌و زۆره‌ی که‌ له‌ هه‌ولێر رۆیشتن، ئێمه‌ش قوتابیه‌یه‌کان به‌شیکێ زۆری مامۆستا‌کانمان جوله‌که‌ بوون، چووینه‌ مه‌حه‌ته‌ی قه‌تار به‌ ریا‌ن بکه‌ین، ئیتر حاسیه‌ فەندێ و مامۆستا س‌ی‌تۆم و زه‌کی بارۆخی و مامۆستا‌کانی دیکه‌ هه‌مووی سواری قه‌تار ببوون، قه‌تاره‌که‌ ویستی ببژی و ده‌ستبکای

و ژبان‌ه‌وه‌.

* بیره‌وه‌یه‌ت له‌گه‌ڵ جوله‌که‌کانی هه‌ولێر به‌تایبه‌تی دانیا‌ل قه‌ساب که‌ یه‌کێک بوو له‌ ده‌سه‌ر‌ه‌نگینه‌کانی بواری هونه‌ری ش‌یه‌وه‌کاری و مامۆستا‌و که‌سه‌ ناوداره‌کانی شاری هه‌ولێر، باسی ئه‌و دینه‌ی خۆت‌مان بۆ بکه‌ که‌ له‌شاری له‌ندن په‌کتان بینه‌وه‌، هه‌روه‌ها مامۆستا زه‌کی بارۆخ ئه‌و زۆره‌ی که‌ به‌یه‌که‌جاری هه‌ولێری جیه‌په‌شت و لاری لیک‌ری که‌ خۆلی بۆ به‌خه‌یه‌ زه‌رفه‌وه‌؟

– سه‌ره‌تا با بیره‌وه‌ری خۆم و دانیا‌ل قه‌ساب بۆ بگێریم‌وه‌: له‌ سه‌ره‌تای شه‌سته‌کان له‌ نه‌ندن بووم، زۆرێک له‌سه‌ر پردی ویست مینست‌ر وه‌سه‌تا‌بووم، په‌ریه‌مه‌وه‌ ئه‌وه‌یه‌ری پرده‌که‌و ماسیم ک‌ر‌ی‌وو ده‌مخوار، کابرایه‌کی جوله‌که‌ی شه‌ه‌یقه‌ به‌سه‌ر، تێپه‌ربوو، دوا‌ی ماوه‌یه‌کی کورت گه‌رایه‌وه‌ لای من و به‌زمانی ئینگلیزی گوته‌ی: بیگانه‌ی، وتم: به‌ئێ، وامزانی رهنه‌یه‌کی لێم هه‌یه‌ یا پرسیا‌رت‌کی هه‌یه‌و ده‌وی‌ت لێمی بکات. گوته‌ی: خه‌لکی کوێی؟ گوتم: عێراقیم. روه‌ستاو گوته‌ی: کور‌دی، وتم: به‌ئێ کور‌د، ئینجا به‌کوردی قه‌سه‌ی کردو گوته‌ی: هه‌ولێری؟ وتم: ئسا هه‌ولێریم. وتی: کور‌دی عه‌بدوڤلا عه‌زیز نیت؟ هه‌ر به‌ش‌یه‌وه‌ من‌ی ناسییه‌وه‌. ده‌ستی کرده‌ ملم و ماچی کردم و

به‌شی دووم و گوته‌ی

ده‌چوو کور‌ان و هه‌موو قه‌سه‌یه‌کی‌ش ده‌کردو شیعیره‌کانی ژۆریه‌ی رهنه‌و په‌لار هاو‌یشتن بوو، به‌لام کانی کابرایه‌کی له‌سه‌رخۆ بوو شیعیره‌کانی زیاتر دینی بوو. جا وه‌کو گوتم: سالیح به‌گی سالیح‌بقرانی موته‌سه‌ریفی شاری هه‌ولێر به‌هه‌زی بارودۆخی ئابووری ئه‌وکاته‌ ژۆریه‌ی ئه‌دیپ و شاعیرانی سلیمانی هه‌تایوووه‌ هه‌ولێر و دایمه‌زراندبوون یا له‌ تووتن یا له‌ ئیشغاله‌کانی ریکا‌ی هه‌ولێر و شه‌قلاره‌ به‌ناوی موتراقبه‌وه‌ موچه‌یه‌کی بۆ پ‌ر‌ی‌بو‌وه‌. جا شه‌وانه‌ له‌و کۆڤونه‌وانه‌ی که‌ له‌مالی موته‌سه‌ریف یا مالی ئێمه‌ ده‌یان‌کرد، ده‌بووه‌ به‌زمی ئه‌وان.

یه‌کی له‌و نوکته‌ خۆشانه‌ی که‌ ئه‌وان له‌نیوان خۆیان ده‌یان‌کردو له‌به‌یر ناچیه‌ته‌وه‌، سالیح زه‌کی به‌گ کورته‌ بالابوو، قه‌له‌ویش بوو، فایه‌ق بیکه‌س ئه‌وه‌یش قه‌له‌و بوو به‌لام به‌ژنی درژ بوو، کورێش بوو چارۆکی ته‌واو نه‌بوو، دانیشتیبوون هه‌ندیک ده‌یان‌خوارده‌وه‌ هه‌ندیک شاعیران ده‌گوت، له‌وکاته‌ سالیح زه‌کی به‌گ هاته‌ ژۆره‌وه‌، هه‌موو هه‌لسانه‌ پێته‌ وه‌کو ریزگرتن، به‌لام فایه‌ق بیکه‌س له‌شوپێنی خۆی هه‌ل‌نه‌ستا، شێخ سه‌لام گوته‌ی: فایه‌ق نابێ حورمه‌ت هه‌بێ بۆ هه‌ل‌نه‌ستایه‌وه‌، جا فایه‌ق هه‌لسایه‌وه‌ پانتۆله‌که‌ی درابوو، گوته‌ی: قوربان ئه‌وه‌ پ‌س‌او‌ی ریزه‌ هه‌لسانه‌وه‌یه‌، هه‌موویان ده‌ستیان‌کردن به‌ پێکه‌نین، سالیح به‌گ سه‌یاره‌که‌ی خۆی روه‌انه‌ی مال‌ه‌وه‌ کرد، ش‌وقه‌یه‌که‌ی نارد ئه‌و وه‌خته‌ یه‌ک سه‌یاره‌ی حکومی هه‌بوو له‌هه‌ولێر ئه‌ویش هی موته‌سه‌ریف بوو "سالیح به‌گ" له‌گه‌ڵ سن سه‌یاره‌ی مەدەنی، هه‌ولێر به‌هه‌مووی چوار سه‌یاره‌ی لیبوو، ناری له‌قه‌سه‌ر بانتۆلی سالیح به‌گیان بۆهه‌ت‌ا، ئه‌ویش کورت بوو بۆ فایه‌ق بیکه‌س، ئه‌ویش له‌به‌ری ک‌ر‌و‌و وه‌کو ئه‌و شو‌رت و سن چاریگانه‌ی ئیستا‌بوو بۆی، ئیتر به‌مه‌اله‌ دانیش‌ت‌نه‌کانیا‌ن خۆشه‌کرد به‌لام به‌ش‌یه‌یه‌کی پاکیش، کور‌دایه‌تییه‌کی که‌ر‌کووک، دیسان ژۆریه‌ی کۆڤونه‌وه‌و دانیش‌ت‌نی نووسه‌ره‌کان له‌مالی ئێمه‌ بوو، شێخ حوسامه‌دینی خان‌قا بوو سه‌مه‌د و عه‌زیز جار جار ده‌هاتن، عه‌بدولخالق ئه‌سیری، عه‌ل‌ا‌ه‌دین سوچادی که‌ له‌ب‌غ‌ا‌وه‌ ده‌هات‌ه‌و کور‌دستان، شه‌ویک دبوون له‌مالی ئێمه‌ ده‌ما‌یه‌وه‌.

ش‌یخ ره‌ئوفی خان‌قا بوو، ئیتر رۆشنییرانی ئه‌وکات، پیاو راستیه‌یه‌که‌ی قسان بکات، پاک و خاوی‌ن بوون، مادده‌ له‌لایان ده‌وری نه‌بوو، که‌س بۆپاره‌ نه‌یده‌نووسی. بابوک له‌به‌رته‌وه‌ی رۆژنامه‌و گۆزار له‌هه‌ولێر نه‌بوو له‌سلیمانی هه‌بوو، بابته‌ی ده‌نوو‌سی بۆ سلیمانی ده‌نارد، بۆئه‌وه‌ی هه‌ولێر بچه‌سه‌پینێن لاری خۆی له‌هه‌ولێر لاره‌ کرده‌ عه‌به‌ هه‌ولێری و به‌وناوه‌ بابته‌ی ده‌نارد بۆ گۆزاره‌کانی گه‌لازۆ ژبان

سازدانی: جه‌مید به‌درخان

دانیشتن له‌گه‌ڵ ئه‌وی‌هاوه‌ له‌ساک‌ردن تابه‌ت، وه‌کو مۆنگان‌یس که‌سه‌ی به‌رامبه‌ر به‌گه‌رته‌وه‌ی یادگاریه‌یه‌کانی خۆی، راده‌کێشیت. کانیارۆکه‌ له‌ژانیا‌ری روش‌ک بوونی بۆنییه‌، ک‌ن هه‌یه‌ له‌ک‌سه‌ی‌ه‌تییه‌ جیه‌انییه‌کان ئه‌و نه‌یدیین و راسته‌وه‌رخ قه‌سه‌ی له‌گه‌ڵ نه‌کره‌بین، کاتی که‌باس له‌ گه‌نگۆگی خۆی و نه‌مرۆ سه‌به‌رته‌ به‌کورد و دوا‌زۆری و به‌ئاوات گه‌یشتنی کور‌د له‌زاری ئه‌وه‌وه‌ ده‌کات، واده‌زانی باسی دوی‌ت بۆده‌کا.

* با‌ری رۆشنییری چله‌کانی شاری هه‌ولێر چۆن بوو؟

– باروکم تابه‌ته‌ت‌کی سه‌یری هه‌بوو، که‌ ده‌چوو جه‌یگا‌یه‌ک، منی له‌گه‌ڵ خۆیدا ده‌برد. له‌هه‌ولێر سالی ۱۹۶۱ سالیح به‌گی سالیح‌بقران موته‌سه‌ریف بوو، له‌هه‌مان کاتیشدا ب‌رای زوایان بوو له‌گه‌ڵ باوک‌دا، شه‌وانی هه‌ینی یا له‌قه‌سه‌ر که‌ به‌مالی موته‌سه‌ریفیان ده‌گوت ئه‌وکاته‌ یا له‌مالی ئێمه‌ کۆڤونه‌وه‌ هه‌بوو، ده‌دانه‌شتن و ده‌بووه‌ کۆڤونه‌وه‌ی ئه‌دیپ، ئه‌وکاته‌ بارودۆخی ئابووری خراب بوو به‌هه‌زی جه‌نگی جیه‌انی نووه‌مه‌وه‌، سالیح به‌گی سالیح‌بقران هه‌موو رۆشنییرانی سلیمانی هه‌تایوووه‌ لای خۆی بۆ هه‌ولێر، جا شاعیره‌کانی سلیمانی ئه‌وکاته‌ یا به‌ش‌یه‌وه‌ی وه‌زیفی یاخود هه‌روا به‌ش‌یه‌یه‌کی کاتی هات‌بوونه‌ هه‌ولێر، له‌وانه‌: ش‌یخ نووری ش‌یخ سالیح، گۆران، زۆره‌، فایه‌ق بیکه‌س، ش‌یخ سه‌لام، ره‌زمی مه‌لا مارف، ئه‌حمه‌د عه‌زیز، ئاغا هه‌موویان له‌هه‌ولێر بوون و براده‌ری موته‌سه‌ریف بوون و براده‌ری بابوکیشم بوون. جا ئه‌گه‌ر شه‌وانی هه‌ینی کاتی کۆ ده‌بوونه‌وه‌ کۆڤونه‌وه‌که‌یا‌ن له‌قه‌سه‌ر بوویه‌، ئه‌وا دانیش‌ت‌نیکی ئاسایی بوو، به‌لام ئه‌گه‌ر له‌مالی ئێمه‌ بوویه‌، کاته‌که‌یا‌ن خۆشتر راده‌بواردو، ده‌بووه‌ گه‌لته‌و شیعیر خۆینده‌وه‌، به‌تایبه‌تی ش‌یخ سه‌لام و فایه‌ق بیکه‌س شه‌سه‌ره‌ شیعیری خۆشیا‌ن ده‌کرد، ویقاری قورس و سه‌نگینی بێخود و زۆیه‌ر ئه‌مه‌ش له‌ولاوه‌ بووه‌سه‌تن، سادیه‌ی و قه‌سه‌ خۆشه‌کانی گۆران، ئه‌وه‌ شاعیره‌کانی سلیمانی که‌ له‌هه‌ولێر بوون، به‌لام له‌هه‌ولێر خۆش‌ی شاعیری باش هه‌بوون، ژۆریه‌ی شاعیره‌کانی هه‌ولێر به‌ته‌من بوون، مه‌سته‌فا عوزیری، ناسیح حه‌یده‌ری ئه‌م دوا‌وه‌ ئه‌وکاته‌ رۆلیکی باشیا‌ن ده‌گه‌رێ له‌شاری هه‌ولێر و دوا‌ شاعیری زۆر چاک بوون، باش ئه‌وه‌ش چینیکی دیکه‌ له‌هه‌ولێر په‌یدا‌بوون که‌ زۆریان شاعیرو ئه‌ییبی گه‌نج بوون و له‌وانه‌ پیریا‌ل مه‌حمود قه‌ساب که‌ له‌مه‌موریا‌ن دیا‌رت‌ریو ئه‌وکاتانه‌، هه‌روه‌ها شاعیرو ئه‌دیبی باش له‌ ده‌ره‌وه‌ی هه‌ولێریش هاتن، وه‌کو دلدار که‌ له‌کۆریه‌ به‌ره‌ هه‌ولێر هات و هه‌روه‌ها مه‌جید بچه‌سه‌پینێن مه‌حمود مه‌ولود" مەم". کانی شاعیره‌ش ده‌وری هه‌بوو به‌لام نه‌ده‌چوووه‌ هه‌موو کۆریک، به‌س جه‌مید

گۆران:

بیست هه‌زار کتیب وه‌قف ده‌که‌م بۆ میله‌تی کور‌د

کوردان و ئه‌ده‌بی کوردان بگه‌یه‌نم به‌ هاوسۆز و ئه‌وانه‌ی پشنگیری کور‌د ده‌کەن... بابین بارزان له‌نیۆ قه‌سه‌کانیدا باسی کتیب‌خانه‌ی ئۆده‌وله‌تییه‌کانی ده‌کرد... پرسیمان په‌یوه‌ندیان چۆنه‌، له‌گه‌ڵ کتیب‌خانه‌کانی جیهان و به‌تایبه‌تی دامه‌زراندنی کتیب‌خانه‌ی کور‌دی له‌ دیا‌ره‌که‌ر؟ ئه‌و گوته‌ی: به‌ئێ، په‌یوه‌ندییمان زۆرباشه‌، دوسا‌ل پێش ئیستا له‌هه‌ولێر ئه‌وه‌دا‌بووین که‌ کتیب‌خانه‌ی کور‌د له‌دیا‌ره‌که‌ر دۆست‌یکه‌ین و له‌گه‌ڵ هاوسه‌ری زیا‌نم "کارین خان" که‌ سویدییه‌و به‌کوردیش قسان ده‌کات و یه‌کێکه‌ له‌ نووسه‌رانی رۆژنامه‌ی "SVD" که‌ ده‌سه‌ر‌ه‌نگینه‌ و هه‌موو جۆره‌ خوار‌دێ‌کی کور‌دی ده‌زانی و هه‌روه‌ها شار‌ه‌زایی له‌ داب و نه‌ریتی کور‌ده‌واری هه‌یه‌، بویه‌ له‌گه‌شت‌یکه‌مان بۆ ئه‌مریکا به‌تایبه‌تی بۆ "کتیب‌خانه‌ی کۆنگرێسی ئه‌مریکی" توانیمان به‌ روون و ئاشکرا، باسی کتیب و کلتور و ئه‌ده‌بی کور‌دی له‌گه‌ڵ ئه‌مریکییه‌کان

بکه‌ین. هه‌ریویه‌ من توانیم هه‌ر کتیب‌کی کور‌دی که‌ ده‌رده‌چی له‌هه‌رش‌وی‌ت‌کی دنیا‌هه‌یه‌ ته‌نیا به‌کوردی بێ، بێنێم بۆ ئه‌مریکا بۆ کتیب‌خانه‌ی کۆنگرێس... سه‌ب‌اره‌ت په‌وه‌ی که‌ کتیب‌خانه‌که‌ی وه‌قف ده‌کات بابین بارزان گوته‌ی: به‌ئێ، وه‌قف ده‌که‌م بۆ میله‌تی کور‌د، هه‌مووکار‌یکم ک‌ر‌د‌وو بۆ ئه‌مه‌سه‌، چونکه‌ کتیب‌خانه‌که‌م زیاتر له‌ ۲۰ "بیست هه‌زار کتیبی تیدا‌یه‌، بویه‌ به‌چاکی ده‌زانم کور‌د زیاتر سوودی لۆه‌ریگرت... هه‌رله‌قه‌سه‌کانیدا له‌مه‌پ‌کتیب و بلا‌وک‌راوه‌کاندا ده‌یگوت: تاکوئ‌یستا زیاتر له‌ ۱۲۰ "کتیب چاک‌کردوه‌، به‌رده‌وامیش له‌هه‌ولێر ئه‌وه‌دا‌ین و باشت‌رین کتیب چا‌پ‌ده‌که‌ین. به‌تایبه‌تی ئه‌و‌چیرۆکانه‌ی که‌ بۆم‌دا‌ل‌ان ده‌نووس‌ر‌ی و باسی کوردان ده‌کات وه‌ریگرتنه‌ سه‌ر زمان‌ی بیگانان... له‌کۆتاییدا زۆر دلخۆش‌بوو که‌ ئه‌و چهند

گوران